

VISSZATEKINTŐ ÉRTELMEZÉS JÓZSEF ATTILA SZOBRÁNÁL

A hódmezővásárhelyi József Attila-szoborkompozíció Kligl Sándor szobrászművész alkotása. Köztéri szoborként mi mindent bírt ki eddig ez a József Attila kultuszát képviselő alkotás? A 2005. október 2-án felavatott József Attila-szobor foglalkoztatta a közvéleményt. Visszatekinthetünk az egykori napihírrre. A *Délmagyarország* és a *Délvilág* című lapok 2005. december 14-i száma szoborrongálásról tudósított. Fehér kőporral satírozott, lámpatartó bronzcsövet hajlított és fehérmárvány könyveket fessegetett le az ismeretlen kéz. Azóta már majdnem egy évtized telt el. Az egykori szoborrongálás kapcsán, utólag milyen irodalmi hermeneutikai lehetőség bontakoztatható ki? József Attila vásárhelyi szobránál mit emelhet ki a visszatekintő értelmezés?

József Attila Vásárhelyen megjelent költeményei közül két olyan verset is ismerem, amely erre az esetre is válaszképes jelentést hordoz. A *Vásárhelyi Friss Újság*, 1930. december 7-i számában először megjelent *Tedd a kezed* című, rövid József Attila-vers a szoborrongálás után történő olvasatban engesztelő válaszokkal és felszólításokkal telítődhet. „Tedd a kezed / homlokomra, / mintha kezed / kezem volna. / Úgy őrizz, mint / ki gyilkolna, / mintha éltem / élted volna. / Úgy szeress, mint / ha jó volna, / mintha szívem / szíved volna.” A megtöretést követő jóvátétel a homlok érintésével szimbolikus cselekedetként is megvalósulhat? A valóság néha költői. Egyébként eredetileg ez egy szerelmes vers, de itt most a homlok érintésének a gesztusa a lényeges.

A Vásárhelyen megjelent versek közül lássuk a másikat is! „Derűs vagyok és hallgatag.” - írta József Attila abban a Vásárhelyen megjelent versében, amely az emberi méltóságot ért sérelmen való felülemelkedést is érzékelteti. A vers képzetköre a szobor látványához közelíthető. Ez a kétstrófás *Dal* című vers 1931. január 13-án, a *Vásárhelyi Friss Újságban* jelent meg, kissé balladás hangvételben: „Hopp, szél, fűdd szét e dalomat! / Nincs senki, akire rámondjam: / „Örömét lelte nyomoromban. / Felhő valék, már süt a nap. / Derűs vagyok és hallgatag.”

A vers is egy arcmás? A szavak beteljesületlen ígéretet? Az értelmezés nem más, mint a költővel együtt alkotó gondolatársítás? „...az ég fölött, mint lenn a fellegek, / egy cirógatás gazdátlan lebeg.” József Attila *Medáliák* című versciklusából ez a két sor a hiányt átélő, megértést váró, értékkereső emberre vonatkozik? József Attila *Eszmélet* című verse egy vásárhelyi újságban, a *Hétváros - Hétfői Újság* 1934. augusztus 27-i és szeptember 3-i számaiban is megjelent. A hosszú vers első felét már budapesti publikálása után tizenkét nappal a vásárhelyiek is olvashatták.

A Vásárhelyen megjelent József Attila-versek közül nem egy még ma is megszólít? József Attila 1929 és 1935 között több részletben hosszabb-rövidebb időszakokat töltött Vásárhelyen. A város őrzi és gondosan ápolja a költő emléket. „...lehetsz-e holt, Ha emlékemben képed még ragyog?” Byron kérdését idéztem és erre az élő emlékkapcsolatra mutattam rá. A *Költészet Napja* alkalmából 2005. április 11-én délelőtt *József Attila költészetének örökérvényűsége* címmel érdeklődő közönség előtt ünnepi emlékező beszédet mondtam a Németh László Városi Könyvtárban. József Attila *A paradicsom életté lesz* című, 1925-ben keletkezett versének értékeit az emberiség aranykorának és a gyermeki lét tisztaságának párhuzamba állításával emeltem ki. József Attila költészetének a nyugati irodalmi kánonba kerüléséről a városi televízió és újság számára adott interjúban szóltam. Említett előadásomban a Vásárhelyen írt vagy először itt megjelentetett József Attila-versekre is felhívtam a hallgatóság figyelmét. Az *Eszmélet* című hosszabb költemény darabjai 1933-ban és 1934-ben születtek, van köztük Vásárhelyen keletkezett is. *Medvetánc* című kötetének verseit József Attila vásárhelyi tartózkodása időszakában gépelte le és állította össze. A *Szappanosvíz* című vers vásárhelyi élmény szülötte. A költővel kapcsolatot tartó egykori visszaemlékezők szerint a *Betlehemi királyok*, a *Regősének* és az *Esik* című verset, valamint a *Dörmögő* című költeményt is Vásárhelyen írta a költő.

A József Attila-szoborkompozíció alakjai szinte összenőttek azzal a hellyel, ahol állnak. Távoli vizek nyugtalan morajlása József Attila vásárhelyi szobránál? Évszázadokkal korábban, ezen a helyen még víz volt, kisebb tiszai hajók is jártak errefelé. A városfalón kívül már régóta állnak a házak, egymásba futnak a zajos utak. József Attila verseit a kertek és a parkok csöndje álmódja tovább. *A paradicsom életté lesz* című József Attila - versben olvassuk: „Különös zaj támadt a kertben, / Valami bántotta a kertet.” A vers olvasása után gondolhatunk a vásárhelyi József Attila-szoborra. A költemény befejezésének visszfénye József Attila szoborarcán a közös emberi gond és szenvedés futóárkát világítja meg. Az irodalomértelmezői tapasztalat mutatja, a versek hatástörténetéhez és befogadásához hozzátartozik még a mai eseményekkel való találkozás új jelentésképződése is.

Dr. Bogoly József Ágoston C.Sc.
irodalomtörténész

TARTALOM

BOGOLY JÓZSEF ÁGOSTON Visszatekintő értelmezés József Attila szobránál	3
MAKÓ IMRE Vásárhelyiek a "Nagy Háborúban"	4
SZENTI TIBOR Úton Emlékezés Galyasi Miklósról, a költőre: „Gyere bele!”	7
MEZEY LÁSZLÓ MIKLÓS Kúszás (II. rész)	11
CSERJÉS KATALIN Szeretett barátunk, dr. Spissák Lajos emlékére	13
HARANGHY GÉZA Fixus Augustus – Augustususi mozdulatlanságban –	13
BERNÁTSKY FERENC Plohn József	14
FÉNYESI TÓTH JÁNOS "Az ajtóban állok és zörgetek" Beszélgetés a Domonkos-rendi Dóra nővérrel	16
KÖSZEGFALVI FERENC Semper Idem	18
BLASKÓ JÁNOSNÉ A Székkutasi Emlékház	19
SIMON FERENC Pósa Lajos emlékezete – recenzió	20
PÓSA LAJOS Fodor Ágnes	21
DOMOKOS TAMÁS Euterpe árnyékában	22
SONKOLY TIBOR Balog Ernő grafikáiról	24
BÉRES DEZSÓ Profán kantáta	25
BALOG ERNŐ Megtermékenyült idő Túl önmagamon Érintés Sirok várában	26 26 26 26
BENÁK KATALIN Az idő vonzásában Interjú B. Kovács Katalin szobrásszal	27
BODÓ PÉTER A város legszebb épülete	30
GALÉRIA	
Pásztor János: <i>I. világháborús emlékmű</i> Fotó: Bónis Béla	1
Kligl Sándor: <i>Eszmélet – József Attila</i> Fotó: Bónis Béla	2
Plohn József: <i>Káposztasavanyítás</i>	15
Balog Ernő grafikái	24-25
B. Kovács Katalin alkotásai	28-29
Bankpalota – részletek – Balla – RUBLETZKY: <i>MERKÜR</i> ÉS RUBLETZKY: <i>TAKARÉKOSSÁG</i> CÍMŰ ALKOTÁSAI Fotó: Gaál Györgyi	31
A bankpalota Kallós Ede: <i>Kossuth Lajos szobrával</i> Fotó: Benák Katalin	32

WWW.VASARHELYILATOHATAR.HU

ALAPÍTVÁNYI TÁMOGATÓNK:

Czirbusz Piroska Emlékeire a

Hódmezővásárhelyi Művészetekért Közalapítvány